

Inleiding

Het landschap spreekt was op iedere plek waar we speelden anders.

Niet de tekst want die is ingesproken maar de omgeving waar het stuk plaats heeft. Aan het water in Giesbeek, aan de IJssel in 's-Heerenbroek of in Dieren, in de boomgaard in Den Nul, bij boerderij in Cortenoever, op de schaatsbaan in Steenderen, onder de bomen van Landgoed Beekzicht, bij Villa Bakhuis of op het jonge landgoed de Vos in Boerhaar.

De omgeving, het moment van de dag, het weer, het telt allemaal mee.

Het publiek reageert er ook op. De nabijheid van water maakt kalm - zelfs als het regent zoals in 's-Heerenbroek. "Je moet van je af kunnen kijken" of "Ik mis de IJssel".

Eigenlijk had je alle optredens moeten meemaken want telkens spreekt het landschap hetzelfde maar net wat anders.

Het stuk

Het landschap spreekt is een audiovoorstelling, dat wil zeggen de spelers/dieren spreken door een koptelefoon tot het publiek. Dat is verdeeld in twee groepen die in een andere volgorde de voorstelling meemaken.

Het stuk vertelt het verhaal van de dieren die overleggen hoe ze in de nieuwe werkelijkheid (de mens is er niet meer) moeten leven. Daar vergaderen ze over. Ook gaan ze met hun specifieke eigenschappen bezig om een ecomachine zaad te laten produceren. Ook daarbij heeft iedere groep dieren een eigen taak.

De voorstelling bestaat uit de volgende onderdelen:

- uitdelen paspoort en koptelefoon
- welkom op locatie
- twee groepen paspoorten en identiteit eigen maken
elk eigen route en volgorde toelichting door gids,
- kijkopdracht (vanuit het perspectief van dieren)
- vergadering of ecomachine
- intermezzo: over de IJssel
- vergadering of ecomachine
- kies een plek in het landschap
- inleveren paspoort en koptelefoon

- nazit

Totale lengte voorstelling 1,5 uur

Totstandkoming

Ontwikkeling narratief

De voorstelling maakt deel uit van De IJssel anders. Dat project wil een stem geven aan het landschap. De mens doet een stap terug en laat het landschap aan het woord

Nikki Terberg heeft dat uitgangspunt vertaald in de Het landschap spreekt. De mens is er niet meer en de dieren en planten moeten samen aan de slag.

Voor het narratief is Nikki vooral uitgegaan van deze twee beelden/opvattingen/filosofische uitgangspunten:

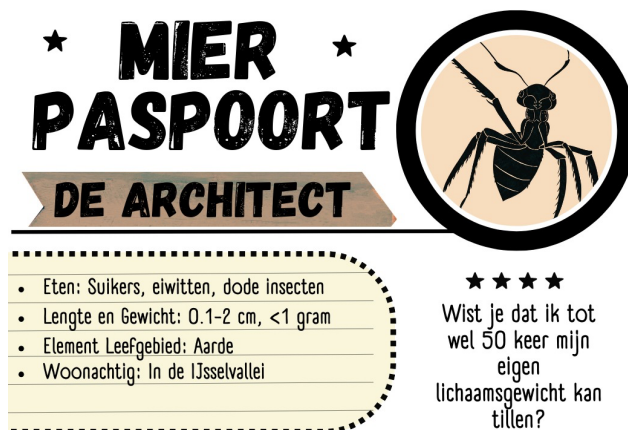
Der Lauf der Dingen

"Der Lauf der Dinge" is een kunstwerk gemaakt door de Zwitserse kunstenaars Peter Fischli en David Weiss. In "Der Lauf der Dinge" creëren Fischli en Weiss een aaneenschakeling van kettingreacties, waarbij alledaagse objecten zoals banden, ballen, kaarsen, en chemische stoffen worden gebruikt om een ingenieus systeem van oorzaak en gevolg te creëren. De kunstenaars zetten een kettingreactie in gang waarbij elk object op zijn beurt een ander object activeert. Het resultaat is een intrigerende en vaak komische kijk op de ogenschijnlijke willekeurigheid en complexiteit van de wereld om ons heen. Anders gezegd: alles hangt met alles samen, alles heeft betekenis en heeft gevolgen.

Meer-dan-mensen

De term 'meer-dan-mensen' wordt vaak gebruikt in verschillende vakgebieden, waaronder milieustudies, filosofie, antropologie en culturele studies. Het verwijst naar een benadering die entiteiten en krachten buiten de menselijke soort erkent en beschouwt als belangrijk en integraal voor het weefsel van het bestaan. Het concept daagt antropocentrisme uit, de opvatting dat de mens het centrale of meest significante wezen op de planeet is. In de voorstelling hebben we mensen een andere identiteit aan laten nemen. Hierbij is er, deels onbewust, veel aandacht voor verplaatsing. Verplaatsen en laten ervaren vanuit een ander perspectief.

Vanuit beide concepten heeft NT de wereld zonder de mensen (of meer-dan-mensen) vormgegeven. Ze heeft de dieren erbij gezocht die een rol spelen in het nieuwe ecosysteem. Uiteindelijk heeft ze er 10 geselecteerd, elk met specifieke eigenschappen en daaromheen de voorstelling gebouwd.

Stemmen

Als het script klaar is worden de stemmen ingesproken. Op een oproep in de huis-aan-huis bladen in de IJsselvallei meldden zich 80 mensen om hun stem te lenen voor de voorstelling. Als de 4 opname dagen zijn vastgesteld, blijven er zo'n 40 mensen over. Uiteindelijk spreken 30 jongeren en ouderen, vrouwen en mannen de s in van de eekhoorns, bijen, poetslipvis, wormen, blauwalgen, schimmels, mieren, bevers, zijderupsen en waterkevers.

Dat wordt daarna geredigeerd.

Klaarmaken voor uitvoering

In eerste instantie zochten we locaties die onder hun (financiële) verantwoordelijkheid de voorstelling mogelijk zouden maken. Dat lukte maar in twee gevallen. Daarna heeft GH onder eigen verantwoordelijkheid locaties gezocht die bereid waren de voorstelling te hosten.

De ecomachine is ondertussen gemaakt door een bevriende constructeur/knutselaar op aangeven van Nikki.

Voor de voorstelling is een brochure geschreven die aan de bezoekers is uitgedeeld. Zie website deijsselanders.nl

Verloop en reacties

De afspraak is geweest om tenminste 10 voorstellingen te spelen. Dat lukte.

Na de try-out trok een speellocatie zich terug (Kampereiland) en wegens onvoldoende belangstelling (Rouveen, midden in de vakantie) ging een voorstelling niet door.

Tien voorstellingen zijn op negen locaties gespeeld. 4 avondvoorstellingen. Bij één voorstelling regende het licht.

Totaal hebben ongeveer 500 mensen de voorstellingen bezocht, variërend van 30 – 80 per keer. In aanvang was het idee om telkens 100 toeschouwers te werven. Dat is nergens gelukt en dat is ook maar goed ook. De voorstelling, doordat het een audiovoorstelling is, kan al snel als 'afstandelijk' ervaren worden. Een kleinere groep geeft een intiemere sfeer.

Uit een verslag van de try-out:

Ik maak daarna een vergadering mee van de dieren en planten waarin ze besluiten wat ze gaan doen. Uiteindelijk lijken het net mensen: ze stellen een werkgroep, commissie in om moeilijke zaken te bespreken of -zoals we dat vaak zeggen - voor zich uit te schuiven.

Daarna ga ik met mijn groep aan de slag met een machine. Er zijn vier groepen: architecten, producenten, verspreiders en communicatoren. Samen zetten ze een grote en complexe machine, twee bij drie meter, in gang om zaden zich te laten verspreiden als de knikkers in een knikkerbaan.

O ja, om het echt te maken krijgt iedereen bij binnenkomst een paspoort met de nieuwe identiteit: ik ben een blauwalg. Ik begrijp later dat die als geen ander communiceer en berichten over de stand van de natuur en zo kan doorgeven.

En ondertussen - het is een avondvoorstelling - verandert het licht, wordt het frisser en gaat de wind liggen. Het hoort er allemaal bij. Je wordt er stil van.

Reacties:

Zie verder de bijlage

Na afloop pikten we wat reacties op. Meestal was de vraag wat men ervan vond. We vroeger er niet systematisch naar maar kregen een beeld hoe de bezoekers de voorstelling ervoeren.

De reacties zijn overwegend positief, varieert van (van minder naar meer positief):

- erg instructief/belerend; meer geschikt voor middelbaar onderwijs
- inhoudelijk een en ander op af te dingen; het antropomorfe karakter van het geheel
- stemmen, dieren zijn moeilijk te herkennen; het is daarom veel en soms chaotisch
- knappe en verassende opzet; mn de afwisseling van onderdelen
- goed om weer eens te ervaren dat we niet alleen zijn, de baas zijn
- mooie manier om het landschap te ervaren
- de plekken doen ertoe: in een groen landschap, aan het water; telkens is het anders
- geweldig om echt in het landschap te zijn: soms weet je niet wat je hoort; het geluid van de raaf in de koptelefoon of in het echt.
- we hebben het over serieuze zaken; hier gaat het om!

Conclusies

Speltechnische analyses

Na de try-out pasten we het stuk aan.

- Meer interactie met het publiek want anders wordt het te lang stilzitten en luisteren.
- Routing niet met bordjes maar via instructies via de koptelefoon.
- Inkorten teksten, mn de introductie van de 'spelers'

De interactie bij de vergadering zou nog intensiever mogen; stemmen met stokjes was leuk maar bleef 'onuitgewerkt'.

Zijn de stemmen herkenbaarder te krijgen? Maw welk dier spreekt?

Inhoudelijke analyse

Alles hangt met alles samen en iedereen in de natuur, in het landschap doet ertoe en heeft een eigen functie. We hebben te maken met één heel systeem, een ecosysteem.

De mens is de grote verstoorder. Hij, zij zou eens echt moeten luisteren en kijken.

Voor wie speelden we het? Voor mensen die al bekeerd zijn? Wat is dan de boodschap? Wat is nieuw voor hen?

Voor mensen die nog bekeerd moeten worden? Is dan het medium (audiotheater) daarvoor geschikt? Zie reactie vanuit Kampereiland: 'dit is niets voor de mensen hier'. Zowel inhoudelijk als de vorm.

Financieel

De financiering was in twee delen geknipt. Via crowdfunding (bij de start van De IJssel anders) konden we de ontwikkeling van het stuk financieren.

Voor de uitvoering daarna moesten we per plek zoeken naar financiering. We hebben telkens via de gemeente, de commissie die namens de gemeente dergelijke initiatieven ondersteunt, via een gebiedsorganisatie of een lokale sponsor (gemiddeld) € 1.000 gegenereerd.

Financiers: crowdfunders via Voordekunst, enkele particuliere donoren, Stichting IJsselhoeven, Stichting Dr. Hoefnagels, waterschap Drents Overijsselse Delta, waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Bronckhorst, gebiedscoöperatie IJsseldelta, culturele stichting gemeente Brummen, de Stadserven Kampen, Stichting IJsselbosch Foundation, de Zoomerij Dieren, gemeente Kampen, Cultuurland Advies, Rivierklimaatpark IJsselpoort, Vitale IJssel Festivals, stichting de Nijenstein, gemeente Voorst, Jan Nienhuis stichting

afrekening Het landschap spreekt

Kosten

ontwikkeling het landschap spreekt	€ 10.000	
uitvoering het landschap spreekt	€ 16.213	
Totaal kosten Het landschap spreekt		€ 26.213

Financiering

crowdfunding	tbv ontwikkeling stuk	€ 8.000	
bijdragen de IJssel anders	(= tekort op voorstellingen)	€ 1.913	
bijdragen speellocaties		€ 10.100	
recette		€ 6.200	
Totaal inkomsten Het landschap spreekt			€ 26.213

bijlage Quotes, Reacties

Een aantal bezoekers heeft gevraagd of ongevraagd een schriftelijke reactie gegeven. Ziehier:

"Ik vind het een interessant en belangrijk perspectief dat jullie aanreiken. Ons gedrag en goede omgang met de aarde begint met een andere basishouding naar onze leefomgeving, de natuur, het landschap, de aarde. Goed om te zien dat er steeds meer toegankelijke en speelse initiatieven zijn zoals jullie voorstelling, om mensen dat te laten ervaren en daarover te laten nadenken. Dat kan het begin zijn van andere keuzes en anders handelen, die beter zijn voor het ecosysteem als geheel waar wij onderdeel vanuit maken."

"De onverwachte hitte maakte het een wat warmere ervaring dan gedacht (lees: vermoeiend in de zon haha) maar niet te min was het indrukwekkend bij wijlen, soms iets te langdradig en soms wat 'opvoedkundig' maar bovenal mooi gedaan en indrukwekkend. Zou het aanbevelen ❤️"

"Locatie was zeker tof. En het verhaal ook. Ik moet altijd even wennen met dat actief deelnemen. En het was leuk om de stemmen van de meiden voorbij te horen komen." (de moeder van een van de stemmen)

"Het is weer eens wat anders, een audiogebeuren waarbij je een koptelefoon opzet en dan op een mooie locatie al wandelend en luisterend de voorstelling 'Het landschap spreekt' ondergaat. Het idee achter deze voorstelling: de mens is er niet meer, wat gaat er nu met het landschap gebeuren?"

"Zittend in de zachte, warme wind onder de eikenboom gingen mijn gedachten en blik vanzelf naar het prachtige landschap rondom En bij het sleutelen aan de installatie – een onderdeel van de voorstelling - raakte ik soms een draad van het verhaal kwijt. Multitasken is toch een dingetje. Geeft allemaal niks, de beleving was heel fijn. En de boodschap was uiteindelijk toch wel duidelijk. Namelijk: alles hangt met alles samen en we hebben elkaar nodig. Planten, dieren en organismen zijn onze burens en we moeten het samen doen."

"Het was een heerlijk fietstochtje naar het buitengebied van Olst, op een mooie locatie onder de fruitbomen door, werden wij als gasten hartelijk ontvangen. Verrassend om zelf de identiteit van een dier te kiezen en van daaruit de omgeving actief waar te nemen. Ondertussen leidt het verhaal je naar een ecosysteem waar alle dieren een eigen taak hebben. Leuk voor jong en oud."

"We hebben genoten van het sprekende landschap."

"Onderga het afleggen van je 'menszijn' en voel je weer voor even deel van de natuur. Het 'natuurzijn' zal je zintuigen weer openen."

"Loop maar rond met de koptelefoon op je hoofd. Als mier, blauwalg, zijderups of welk wezen je zelf ook kiest. Het besef dat dat meebrengt, kan niet vroeg genoeg komen in je leven."

"'Het landschap spreekt' laat je heel goed kijken naar de omgeving waarin je je bevindt: waar is het gras lang, waar kort, staan er nog meer fruitbomen, is alle grond bedekt? De koptelefoons houden je bij de les. Mooi in deze tijd geplaatst, met het actuele vergaderjargon."

"Een audiovoorstelling en een sereen landschap als decor zijn perfecte omstandigheden voor een meeslepend spel."

"Je belandt in een crisis waarin mens en natuur ontdekken dat ze beide pas gedijen in een symbiotische relatie."

"De rol oppakken van een dier, plant of schimmel helpt om ecologisch meer invoelend te worden."

"Aan hun lichaamstaal zag je dat sommigen helemaal opgingen in hun rol. Na afloop was je nog in de ban van het spel; wat overbleef was een ontvullend gevoel, alsof je uit de bioscoop kwam."

"Ik vond de voorstelling niet geweldig. Een overload aan informatie en getetter in de koptelefoon en dingen die je moest doen. Totaal niet te volgen. Ik dacht dat het aan mij lag want ik ben soms een zuurpruim. Maar bij navraag werd mijn mening gedeeld."

"Ik zeg op naar Oerol ermee!"

"We proberen alles onder controle te krijgen, in te perken en regels voor te maken en uiteindelijk maken we weer ruimte voor de rivier. Dank voor de mooie avond en de prachtige voorstelling veel woorden om over na te denken."

"Het was in alle opzichte een bijzondere avond. Een bak water in een prachtige ambiance. Een superlocatie om deze voorstelling te doen, langs de IJssel. De start veroorzaakte een bescheiden spanning, we gebruiken de attributen, de fotolijstjes hadden een mooi effect. Even later verplaatsen we ons, we zijn een dier, een bij, snoek of mier. Goede indeling en organisatie, we worden begeleid naar de juiste plek. Het verhaal gaat van

start, de mens doet een stapje terug en de dieren hebben het voor het zeggen. Dan ontstaat er een bijzonder iets, de IJssel komt aan het woord. Een goed gestroomlijnd verhaal, alle beekjes worden erbij betrokken. We zaten nog net niet onderuit. Na dit verhaal komen we in herhaling, we belanden in een sprookjesachtige sfeer. De tweede helft gaan de ballen rollen we maken de techniek rond en alles gaat in z'n werk. Had een vermoeden dat als gevolg van de regen dit niet tot zijn recht kwam."

"ik vond het een prachtig stuk, een mooie poging om de problemen op de kaart te zetten. En dat in een mooie omgeving. Jullie hebben de IJssel eer aangedaan."

"De voorstelling was klasse. We kijken terug op een prettig lesje nederigheid (we zijn een bescheiden radertje in een groter geheel en we hebben elkaar nodig). De twee 'werkvormen' zijn fantastisch bedacht; al kwam in het donker de vergadering beter tot z'n recht dan de machine."

Programmablad

de IJssel Anders
Het landschap spreekt
 een audiovoorstelling
 in en over het landschap van de IJsselvallei

Nikki Terberg
Gerard Hendrix

Leonard Versteeg
Janet Terberg
Iris van Lieshout
Elke ten Have

regie en teksten
productie

decor bouw
filosofie
dramaturgie assistentie
tekeningen

Gastvrijheid, organisatie Johan Jonker & Guusta Zuurbier, de Veldschuur, Corrie van de Vendel, WSV Giesbeek, Stichting IJsselhoeven, Dorpsbelangen 's-Heerenbroek, Streekvereniging Kampereiland, Steenders Landschap, Landgoed Beekzicht, Natuurboerderij Bakhuis, project V.I.J.F., KP Plantinga, Villa Veertien

Raaf	Gerard Meijerink	Waterkever	Klaas Pieter Plantinga
Eikenboom	Marion Nederbragt	Zijderups	Wien Hoitsma
Bevers	André van Buiten		Marieke Tjabringa
	Lidewyde Grijpma	Regenwormen	Bea Van der Linden
Mieren	Gerard Hendrix		Jeike De Haan
	Ies Hoitsma		Judith Roosenschoon
	Janne Hendrix		Ibe Tjabringa
Blauwalg	Anna Groen	Poetslipvis	Veerle Tjabringa
Symbiotische schimmels	Alice Liefers	Eekhoorns	Yolanda Vuurmans
	Marieke Tjabringa		Marijke Kestens
	Janny Wijnbergen	De IJssel	Wim Eikelboom
	Veerle Tjabringa	Petfles	Bente van Huffelen
Bijen	Marieke Mensink	Snoek	Bob Hulzebos
	Janny Wijnbergen	Liam	Ies Hoitsma
	Hannah Bruisten		

(alles opgenomen in Studio Wantigga, Jonathan Tan)

Geld IJsselbosch Foundation Wolsum

Gebiedscoöperatie IJsseldelta

CULTUURLAND DRENTS

Kampen

Drents Overijsselse Delta

v.i.j.f. vitale ijssel festivals

de Zoomerij

gemeente Staphorst

IJsselpoort

de Stadserven Kampereiland o.o.

de nijensteen voordekunst

Stichting Dr. Hoefnagels

vallei on veluwe

En enkele particuliere donoren dank aan stichting Zwolle, Stad aan 't Water

opvoeringen augustus, september 2024

